

Sovet hökuməti qəribə hökumət idi.

Hər yerdə pulsuz məktəblər, institut və universitetlər açaraq xalqı kütləvi surətdə savadlandırır. Amma ziyalını "sevmirdi". 37-ci ildə bütün müttəfiq respublikaların ziyahları şərlənərək həbs və sürgün olundu, güllənləndi...

Mətbuatı "milyonların tribunası" adlandırır, özünü "ən demokratik qurulus" sayır. Amma qazet, jurnal, radio və televiziyyaya "qlavlit" və "partiya nəzaratı" formasında ikiqat senzura tətbiq edirdi.

SSRİ-nin "qardaş xalqların könülülli ittifaqı" olduğundan hər zaman ağızdoluslu danışılırdı. Amma bu 15 qardaşdan 14-nün bir vaxtlar müstəqil dövlət olduğunun xatırlanmasına yol verilmirdi, bütün millətlərin xoşbəxtliyinin mehz bu ittifaqda - "qızımız imperiya"da olduğu daim "sübata yetirilirdi".

Azərbaycanın 23 ay müstəqil dövlət kimi yaşadığı da hamidin gizlədir, bu barədə ictimai şəkilde danışılmasına qətiyyən yol verilmirdi. "Geridə qalmış, ucqar, kütləvi savadsızlığının" hökm sürdüyü bu ölkənin yalnız sovet hakimiyətinin qələbesindən sonra "xoşbəxtliy"ə, "ağ günlər"ə çıxdığı hamının beyninə yeridildi.

❖ ❖ ❖

Başdan-başa "savadsızların yaşadığı uccar və geridə qalmış bir ölkə" müstəqil dövlətini quraraq sərbəst şəkildə yaşaya bilərdimi? - Sanki bu sualdan o boyda superdövlət qorxurdu. Odur ki, Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin fəaliyyəti, onu quranlar, idare edənlər, yaşadanlar baredəki bütün həqiqətlər arxivlərin qaranlıq kündündə, rəflərdə "məxfi" qrif ilə gizlədirildi.

Həmin dövrün salnaməsi və Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin resmi orqanı olan "Azərbaycan" qəzeti də yasaq edilənlər cərgesində idi. Hətta BDU-nun Jurnalistika fakültəsində "Rus jurnalistikası tarixi", "Kommunist partiyaları və fəhlə hərəkatı mətbuatı tarixi" "adlı bir neçə semestri əhatə edən xüsusi fənlər keçirilsə belə, "Azərbaycan mətbuatı tarixi" fənnində bu qəzet barədə bir 45 dəqiqə də olsa söhbət açılmırdı!

Sanki nə müstəqil dövlətimiz olub, nə də onun rəsmi mətbü orqanı!..

❖ ❖ ❖

Artıq arxivlərə "gün işığı" düşüb. Müstəqil Azərbaycan AXC-ni öz səfəri sayaraq yüz yaşıını qeyd etməye hazırlaşır. Dövlətimiz və xalqımız tarixi keçmişinə qırurla, qədirbilənlilik baxır, hörmetlə yanaşır. Ulu öndər Heydər Əliyevin "Azərbaycanlıların soyqırımı haqqında" fərmanında tarix elmi qarşısında qoyduğu yeni vəzifələrə uyğun olaraq tariximiz olduğu kimi, "ağ ləkelər"dən təmizləmiş şəkildə yenidən yazılır. Özümüzdə it-bata salındığından dünyanın hər yerində yeni arxiv sənədləri getirilir, bir vaxtlar beynimizə yeridilən "həqiqətlər"in puçluğu sübata yetirilir!

"Günün tarixi"ni yazan qəzətlər illərdən sonra "illərin salnaməsi"nə çevrilir...

Bu manadı her dövrün "ictimai arxiv" olan qəzətlər həmin dövrün hadisələrini, görülən işləri və şəxsiyyətlərini öyrənmək baxımından qiymətlə mənbədir. Təessüf ki, bu gün bu mənbələr də bütün xalq üçün əlçatmazdır. Sovet dövründə iki dəfə dəyişdirilən əlifbamız əsində həm də tariximizdən ayrı salınmamıza və saxlanılmamıza xidmət edib. Bu gün XIX və XX əsrin əvvəllərində (ərəb əlifbasi dəyişdirilənən qədər) nəşr olunan qəzətlər kütü üçün "qapalıdır"! Ərəb hürufatını bilmeyənlər həmin qəzətləri oxuya bilmirlər. Yalnız ayrı-ayrı alımlar, mətbuat tədqiqatçıları, "köhnə əlifba"nın müstəqil şəkildə öyrənənlər bu imkandan bəhrənlərlər.

❖ ❖ ❖

Artıq arxivlərə "gün işığı" düşüb. Müstəqil Azərbaycan AXC-ni öz səfəri sayaraq yüz yaşıını qeyd etməye hazırlaşır. Dövlətimiz və xalqımız tarixi keçmişinə qırurla, qədirbilənlilik baxır, hörmetlə yanaşır. Ulu öndər Heydər Əliyevin "Azərbaycanlıların soyqırımı haqqında" fərmanında tarix elmi qarşısında qoyduğu yeni vəzifələrə uyğun olaraq tariximiz olduğu kimi, "ağ ləkelər"dən təmizləmiş şəkildə yenidən yazılır. Özümüzdə it-bata salındığından dünyanın hər yerində yeni arxiv sənədləri getirilir, bir vaxtlar beynimizə yeridilən "həqiqətlər"in puçluğu sübata yetirilir!

"Günün tarixi"ni yazan qəzətlər illərdən sonra "illərin salnaməsi"nə çevrilir...

Bu manadı her dövrün "ictimai arxiv" olan qəzətlər həmin dövrün hadisələrini, görülən işləri və şəxsiyyətlərini öyrənmək baxımından qiymətlə mənbədir. Təessüf ki, bu gün bu mənbələr də bütün xalq üçün əlçatmazdır. Sovet dövründə iki dəfə dəyişdirilən əlifbamız əsində həm də tariximizdən ayrı salınmamıza və saxlanılmamıza xidmət edib. Bu gün XIX və XX əsrin əvvəllərində (ərəb əlifbasi dəyişdirilənən qədər) nəşr olunan qəzətlər kütü üçün "qapalıdır"! Ərəb hürufatını bilmeyənlər həmin qəzətləri oxuya bilmirlər. Yalnız ayrı-ayrı alımlar, mətbuat tədqiqatçıları, "köhnə əlifba"nın müstəqil şəkildə öyrənənlər bu imkandan bəhrənlərlər.

❖ ❖ ❖

Belə bir məqamda "Azərbaycan" qəzətini hamı üçün əlcətan edən tədqiqatçı-alımlərdən biri də, əsində ele birincisi də professor Şirməmməd Hüseynovdur.

Şirməmməd müəllim (onu belə çağırmağa adət etmişik) nadir təbiəti və xarakterli insanlardandır.

Onu sevmeyənlərin sayı belə də sevənlərin sayından çoxdur. Amma ele ki ürkədə yurd salır, deməli, həmişəlik qalır. Tutaq ki, Qoqolu, Cəlil Məmmədquluzadəni, Mirzə Ələkbər Sabiri də ucadantutma hamı sevmeyib. Amma onların vətənpərvərliyinə, dövlətinə, xalqına və millətinə sevgisine kimsədə zərrə qədər də şübhə olubmu?! Qətiyyən!

Bu müteffekkirələr onları sevmeyənlərdən xalqa və millətə daha çox fayda və başucalığı getiriblər. Təbəbəlli, savadsızları, yaltaqları, rüşvətxorları, ortada yeyib qırqadı gəzenləri Şirməmməd müəllim heç zaman sevmeyib!

Deməli, qarşı tərfələr də onu!

❖ ❖ ❖

Tələbəlik dövründə eşitidlərimdən:

Şirməmməd müəllimin tədris etdiyi fənn asan deyildi və özü də qiymətdə güzəştə getməzdi. Auditoriyada elan etdiyi prinsipi isə belə idi: elimi kəsərəm, savadsız, biliksiz tələbəye qiymət yazmam! Bir dəfə dostlarından biri bacısı oğluna qiymət yazmasını ondan xahiş edir. Bacioğlu intahanda cavab verə bilmədiyindən kəsildir. Dostu giley-güzar edərək Şirməmməd müəllimdən incirir. Şirməmməd müəllim fakültədə həmin tələbənin yaxasından yapışaraq yoldaşlarının əhatəsində "Niyə dostunu məndən incik saldım?" deyə rüsvay edir!

Təhsildə tələbə-müəllim münasibətləri vacib məqamlardandır. Tələbə müəllimi sevəndə onun tədris etdiyi fənni daha yaxşı oxumağa çalışır. Müəllim isə özünü yalnız oxuduğu mühazirə ilə deyil, auditoriyani idareetmə qabiliyyəti, davranış mədəniyyəti və səmimiyyəti, digər təsiretmə imkanları ilə də sevdirdi biler. BDU-nun Jurnalistika fakültəsi bu məsələdə daim fərqlənib, tələbə-

müəllim münasibətləri yaxınlığı, səmimiyyəti ilə diqqət çəkib. Jurnalistika fakültəsi bütün dövrlərde kasib, eyni zamanda təmiz fakultə sayılıb.

Tələbələr Şirməmməd müəllimdən həm çəkiniblər ("qorxublar" ifadəsinə qəsdən işlətmirəm), həm də hörmət ediblər.

Çəkiniblər - çünki tələbkardır, güzəşte gedən deyil və danlamaq imkanını heç zaman əldən buraxmir!

Hörmət ediblər - savadına və dünyagörüşünə, ədalət və principallığına, mövqeyinə və sözü üzə sax demək xasiyyətinə görə!

"AZƏRBAYCAN" - 100

Şirməmməd müəllim təkcə fənni üzərə bilik verməklə kifayətlənmir. Vətəndaş və vətənpərvər yətişdirməyə, dünyagörüşü verməyə, gənclərə təmizlik və düzələk aşılamağa çalışır.

Cünti bütün bunların hamısı özündə var. Sovet hökuməti böyük əksəriyyətini dəyişdi, hətta çoxunu ikiüzlü, rüşvətxor və karyerist etdi! Amma Şirməmməd müəllime bata, onu dəyişə bilmədi!

Nə pul axtdarı, nə vəzifə, nə də şan-söhret! Amma müəllim və alim adını yüksəltməyi, özünə və başqalarına qarşı güzətsiz, mənənə təmiz olmayı bacardı.

❖ ❖ ❖

SSRİ-nin güclü nəzarət və cəza sistemi var idi! N.Xruşşovun ittiifaqə rəhbərliyindən sonra bir qədər yumşalma müşahidə olunsa da, bütövlükdə ictimai şəkildə, mətbuatda və televiziyyada kommunizm ideologiyasına uyğun gəlməyen sözərənə və təhlükəli sayılırdı və ciddi cəzalandırılırdı. Mətbuat və ədəbiyyat yalnız "sətiraltı ifadələr"lə bəzi fikirləri insanlara çat-

Hamımız Şirməmməd müəllimin əslində nə dediyini dəqiq anlamışdı...

❖ ❖ ❖

Bu, Şirməmməd müəllimin mövcud quruluşa yumorla ilk "qiyməti" deyildi. Bəzən ehtiyatla da olsa daha kəskin formada danışar, baş verənləre ayıq nəzərlərə baxmağımızı istərdi.

Adətən Jurnalistika fakültəsinin məzunlarına iş yerinde gəndərişi Mərkəzi Komitənin Təhlükət və təşviqat şöbəsinin mətbuat sektorunu verirdi. Beşinci kurs tələbələri hələ noyabr ayında sənədlərini hazırlanaraq dekanlığa təqdim edir, oradan isə MK-ya göndərildilər.

Növbəti ilin mart ayında kimin harada işləyəcəyi məlum olurdu və dövlət imtahanını vərib diplom müdafiəsindən sonra hərə öz iş yerinə yollanırdı. Şirməmməd müəllim mənə yanına çağırıldı. Əlinde bir vərəq vardı. Onu nəzərdən keçirib üzümə baxdı:

- Sizin təyinatdır. Baxıram, mərkəzi orqanlardakı boş yerlər kiminsə adı yazılıb (O zaman bəlle təyinatlar - yerlərdən göndərilən "adlı təyinat"lara icazə verildi - B.S.). Sənlik bir şey yoxdur! Gərək özün başına çəre qılasan!

Vəziyyətin belə olacağını irəlicədən bildirdim.

Amma yene xoşagelməz xəbər oldu. Tutuldum. Qəflətən Şirməmməd müəllim mənə məsələyə dəhlə olmayan sual verdi:

- Heç Sabuncu vağzalında olmuşan?

Təccübə üzüne baxdım. Bir şey anlaşmadım.

Ehtiyatla cavab verdim:

- Bəli.

- Ordakı həmbalları görmüsən?

Çaşib bir qədər də ehtiyatlandı: "Xeyir ola, bu nə sualdı?"

- Bəli, görmüşəm.

Əlini ağızına bir şey atılmış kimi hərəkətlər edərək dedi:

- O həmbalların heç bir perspektivləri yoxdur. Odur ki, əllerinə nə düşürsə, ağızlarına atırlar. Bu gün yuxarıda oturanları bir qismi həmin həmbalların gündündədir. Gərək inciməyəsən...

Hələ 1973-cü il idi. Heç bir dekan öz tələbəsi ilə belə açıq danışmadı...

❖ ❖ ❖

Ötən əsrin sonlarında Azərbaycan ikinci dəfə dövlət müstəqilliyi qazandı. Xalqın arzu və tələbi ilə yenidən ölkə rəhbərliyinə qayıdan ulu öndər Heydər Əliyev müstəqilliyimizi əbədi və dönməz etdi, AXC-nin aqıbətinin təkrarlanmasına yol verdi. Prezident İlham Əliyev 16 may 2017-ci ildə "Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin 100 illik yubileyi haqqında" xüsusi sərəncam imzalayıb. Bu əla-mətdar tarixə xalqımız böyük həvəsle hazırlanır. Alim və tarixçilərimiz Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti dövrünün arasında, tarixi hadisələrin olduğu kimi qələmə alınaraq xalqa çatdırılması sahəsində səmərəli iş aparırlar. Həmin dövrün tədqiqatçılarından biri kimi professor Şirməmməd Hüseynov müntəzəm surətdə mətbuatda maraqlı yazılarla çıxış edir, bir sıra mühüm sənədləri və qəzət məqələlərini arxivlərdən çıxaraq geniş ictimaiyyətə təqdim edir. Onun hazırladığı "Azərbaycan" qəzeti təqdimə parlament hesabatları və şəhərləri" adlı üçüncü kitab böyük maraqla qarşılınmış, AXC-nin rəsmi qəzeti "Azərbaycan"ın Məclisi-Məbusanla bağlı fəaliyyətinin bir qismine işq salmışdır. Tarixçi və mətbuat tədqiqatçısı kimi dövrün hadisələrinə, AXC-nin liderlərinin fealiyyətinə ya-xından bələd olan professor Şirməmməd Hüseynov onların müstəqil dövlət quruculuğu sahəsində gördükleri işləri obyektiv və səriştəli şəkildə işq-landırmağa çalışır. O, həmin dövr metbatının dil və əslubuna, müasir oxuculara tanış olmayan söz-lərin menasına, ictimai-siyasi həyatda fikir çarpışmalarının mahiyyət və menasına dərindən bələd olduğunu izah və şərhələri də daha dolğun və əhatəlidir.

Şirməmməd müəllim bu işe ürəyinin hökmü ilə girişib. Ona ad-san, mükafat lazımdır! Sağ olsun Prezidentiniz, Şirməmməd müəllimə "Şərəf" ordeni de verib, Prezident təqəüdə də! Amma o, Prezident təqəüdünə neyələyir? Dövlətdən alır, kitabə çevirir, yenidən xalqa qaytarır!

Hər şeydən önce əqidəsi var! Şirməmməd müəllim, necə deyərlər, papaq eləsəydi, kifayət qədər sponsor tapırdı. Amma o, ömrü boyu heç ki-mə boyun eyməyib, kimdənən gözükögölə olmayıb. Bəzələbələri olmuşuq, bilirk. Müəllimi ən yaxşı tələbəsi tənriy. Şirməmməd müəllim heç bir qapı dö